

ئاپا يەكىتى نېشتمانى كوردستان قابىلى چاكسازى يە؟

عبدالله مه حمود

abdulla.mahmud@gmail.com

بۇ جارىكى تر كىشە ناوخويەكانى يەكىتى نىشتىمانى، پەلەدەكىشىتە ناو مىدىاكان، ناو كۆرۈكۈمەلى سىياسى، ناوا خەلکى كوردىستان، ناو مىدىايات يەكىتى نىشتىمانى و رېزەكانى تاد. وەچەندىن پرۇزە جۇراوجۇر لەلايەن سەركىدايەت و كادرانى بەممە بەستى چاكسازى و بىناكىردىنەوە تازاھەردنەوە يەكىتى نىشتىمانى هېنراوهەتە گۆر. بۇنەوە چاكسازى يان نۇيىونەوە بىناكىردىنەوە چوارچىيە كى تەندىرسەت وەربىرىت، دەبى سەرتا بەو پىرسىارە دەست پېيىرىت، چاكسازى چى؟ دەبى كام شتى تىكچو چاكسازىتەوە؟ دەبى كام شتى كۆنبىو نۇي بىرىتەوە؟ وەدهبى ج شتىكى داپوخاۋ بىنابىرىتەوە؟ ئىستا كەباسى حىزىكى سىياسى وەكىو يەكىتى نىشتىمانى كوردىستانە، كىشەي يەكىتى نىشتىمانى چى يە؟ ج شتىكى يەكىتى كۆنبىو وە؟ كۆيى بىرىنى تىكەوتۇوە؟ كام بەشە داپوخاۋو دەبى لەكۆيىھە دەست پېيىرىت بۇ چاكسازى و نۇيىونەوە ھەيە يان نا؟ ئەمانە ئەو پىرسىارانەن كەدەبى وەلام وەربىرىنەوە. بەداخەوە ئەوەي تا ئىستا لەو بارەوە نوسراوه و ووتراوه، سەربارى ئەوەي كەزۈر داستىيان بەيان كرددووھ ئاماژەيان داوه بەچەند لايەنېكى سلىنى ناو يەكىتى، بەلام بەداخەوە هوڭارى سەرەتكى ئەم وەزىعەي يەكىتى تىكەوتۇوە بەيان ناكەن، يان بەھوشىيارىيەوە ھەندىيەكىيان نایانەۋىت بەلايدا بىرۇن.

باسی سه لایحه تی بیسنوری سکرتیری گشتی، ریگه نه دان به مهکته بی سیاسی به گیرانی دوری پیویستی خوی، نه بونی سانتریالیزمی دیموکراتی، گهندلی و فهادت، ته که تول و نائینسجامی سه رکردايه تی، بوارنه دان به نهوده نوی و تازه نه فقس بو جیگرتیان له سه رکردايه تی، تیکه ل بونی نه رکی حزب و حکومه تا، بونی خه له ل له سیسته می کارکردن یان نه بونی سیسته م بوکارکردن، کونترولی سه رکردايه تی له لایهن تیپیکی تاراده یه ک نه گئ، خزمخزمینه و دانی پوست له سه ربنه مانی ناسیاوهه تی و ته که تولچیتی، دزی و پاوانکردنی داهات رзор شتی تر ئاماژیان بوکراوه که يه کیتی گیروده کرد و هوو چاره نوسی نه خوازراوی خستوته به رده می، نه مانه هه موبیان و کدم تازور واقعین. به لام هیچیان کیشەی نه سلی يه کیتی نیشتمانی نین، تا به چاکردنی نه مانه يه کیتی بیوزیتە و.

ههتا مهسه لهکه نهود نیه که یهکیتی هیزیکی شمولی و چوارچیوهی کوبونهوهی چهند بالی قهديمي کومه له و هیلی گشتی و یهکیتی شورشگیرانه، نا نهمانه هیچیان کیشهی بنهرهه تی یهکیتی نیشتمانی کوردستان نین.
ههتا کیشهی یهکیتی نیشتمانی کوردستان نهود نیه، که نیستا دنیا گوراوه ده بی یهکیتی خوی له گهله بگونجینی، خوی نوییکاته و هو له گهله گورانکاریه کانی سه ردەم هەنگاو بنیت، ریک به پیچه وانه وہ کیشهی یهکیتی نیشتمانی کوردستان له بنهرهه تدا له دواوه بونیه تی له گهله سه ردەمی خوییدا، که دروست بتو هر له گهله سه ردەم و گورانکاریه کانیدا له دوا بتو، که دهست دایه برهبەره کانی له گهله به عس هەر له گهله گورانکاریه کان له دوا بتو، که هاته وه شاره کان و ناو خه لک هەر له دوابوو، نیستا که عیراقی داروخاو بیناده کریتۆه یهکیتی هەر له دوا یاه دیاره مه یهست من نهود نیه، که یهکیتی له گهله گورانکاریه کانی سه ردەمدا دروشی نه بیووه، بانگه واژی گورانکاری

نه کردووه، لافی خوچونکردنی له گاهه لیان نه ببووه، به پیچهوانهوه هیچ هیزو حزبیک به نهندازهی یه کیتی لافی گوارانکاری و خوچوتکردن و پیشکه و تتخوازی لینهداوه، وهیچ حزبیکیش به نهندازهی یه کیتی خیراودهستو برد نه ببووه له هه لگرتتنی دروشمی زل و بانگهوازی پیشکه و تتخوازی و دیموکراتی و تهنانهت سوسیالستی..... تاد، به لام یه کیتی له واقعدا به هه مووه نهدم دروشمه قه بانه یه ووه، له کاتی پیکهاتنیه وه تا نه مرؤ هیزیکی کونه پاریز و دژی دیموکراتی ببووه. یه کیتی هرگیز حزب یان ریکخراویکی مودیرنی بورژوازی نه ببووه، به لکه حزبیک قه و می عه شایه ری و میلیشیای یه، که له روزی پیکهاتنیه وه تا نه مرؤ نه ونددی به تاییه تمهندیه کانی عه شایه ری و زوری چه ک پابهند ببووه، نیوهی نهوه پاپهندی سونه تی رادیکالی سیاسی و پیشکه و تتخوازی نه ببووه. بو در خستنی زیاتری نهمه پیویست دهکات که میک زیاتر نهمه روشنبرکریته وه، یه کیتی نیشتمانی کوردستان له کاتی دامه زراندنه وه تا ئیستا بروای به دیموکراتی نهک نه ببووه به لکو گهوره ترین کوپی به ردهمی ببووه، یه کیتی هرگیز بروای به جیاکردنده وه دین له دولت، له خویندن و په روهددهو یاسا، له ژیانی کومه لا یه تی نه ببووه، یه کیتی هرگیز له گه ل یه کسانی ژن و پیاو نه ببووه، یه کیتی هرگیز بروای به مافی تاک و مافه مهده نیه کانی خه لک نه ببووه، یه کیتی هرگیز بروای به ئازادی سیاسی و چاپه مه نی و راده بیرین و بلاوکردنده وه خوپیشاندان، مانگرتن، پیکهینانی نه حزاب، ... نه ببووه، یه کیتی هرگیز دژی فرهنه نگ و کونتوري کون و داغان ببووی کومه لکا نه وستاوەتە وه، به پیچهوانهوه له به رگی چه پدا بوبیت و کومه له ره نجده ران به شیکی بوبیت، یان هیلى گشتی بوبیت و کومه له نه ماپیت، سهرباری بانگه شهی پیشکه و تتخوازی و پاراستنی مافی مرۆف و سه روهری یاساو، هر نه م قابله ببووه، که هه میشه نوینه ری قازانچ و به رژه وندنیه کانی به شی هه ره دواکه و توی کومه لکا کورستان ببووه، تا ئیستاش نه م تاییه تمهندیتی یهی پاراستوه، دهوتی رووله نشیوی یه کیتی ریک لیره وه سه رچاودده گریت، کاتیک کاریگه ری نه شنه سوسیالیزم دنیا داده گریت و زور ماف و داخوازی خه لک له ژیرکاریگه ری نه م روهونددا و سه رکه وتنی شورشی نوکتوبه ردا ده بنه مافی سه ملینراو سه ره تایی، یه کیتی دروشمه کانی و بانگه شه کهی هه لنده گریت، به لام به کرده وه له دژی نه بیت، کاتیک دیواری به رلین مودیل و سیسته می سه رما یه داری دهوله تی له مه یان ده چیته ده رو سه ری ته سلیم له به رامبه ر مودیلی بازاری ئازاد و باهوری دیموکراسیدا دانه نه وینی و هه راوه هوریای دیموکراسی دنیا داده گریت و چهندین رژیمی سه ملینراو سه ره تایی ده گورن بو پاراستنی نیزامه که یان، دیسان یه کیتی ده بیتیه هه لکری نه م بانگه شانه و هه راوه هوریای مافی مرفة که دی کومه لکا داده گریت، که چی به کرده وه یه کیتی هه ره یه کیتی یه نه گوره که دی، جه نگی دژه تیرو ره بیتیه تایتی نه زمی نوی دنیا دوای 11 سیبته مبهه، یه کیتی نه م تایتلهی له سه ر سنگی خوی نوسيوه به لام دهست له ستایشی فهزای ئيرهاب هه لئنا گریت و ژینگه سازی بو ئيسلامي سیاسی دهکات، باسی کومه لکا مهده نی و ده بیتیه باسیکی کومه لکا دادا گرو یه کیتی خوی هه لکری نه م بانگه شه یه دی، که چی ناتوانی ته جمهونی ره خنه یه دی جدی بکات له پیروزیه کانی نیشتمان و نه ته و دین و ده مزد کانی، باسی مه له فی نیوهی سه رکردا یه تیه که دی کومه لکا دانه گریت که چی خاون فایله کان پوستی تاییه تی تریان پیددریت، باسی زانست و پیشکه وتنی زانسته، که چی یه کیتی نه م زه مینه و مه یانه ش نه کاته مه کوی بازرگانی، باسی سه روهری یاسا یه، که چی یه دک به رپرسی حزبی و حکومی له سه ر دژی و تالانی، له سه ر کوشتنی خه لک نادرینه دادگا، و دادگایه کی سه ربه خو له کوردستان بعونی نیه، وه شتیک نیه ناوی یاسا بیت، وه تائیستاش به یاسا کانی به عس خه لک زیندانی نه که ن، روزنامه و گوفار دانه خهن و روزنامه نووسان زیندانی سزا نه دهن، باسی ئازادی سیاسی و دیموکراسیه، که چی یه دک خوپیشاندان و ناره زایه تی

جه ماودری نیه، به تابوری پینجهم و ئازاوه‌گییری له قلهم نه دریت و نه که ویته به ردهم توندو تیژو داباراندنی گولله و زیندانی کردن و نانبرین و... و هیچ حزبیکی سیاسی ئەگەر سەر بە خانە وادھی خۆی نه بیت و خۆی لى رازی نه بیت حەقی ھەسوارنی یاسایی پینادریت، ئەم سیفەتانه ھی ئەمرو نین، له وەتەی يەکیتى نیشتمانى كوردستان دروستبووه ھەلگرى ئەم تايیه تمەندى يە قىزەونانه بۇوه، نمونەكانى سەردهمى شاخى بەو و زنە ئەوکاتەيەوه له وانە ئىستا كەمتر نين.

شیوازى پىكھىنانى ئەنجومەنی دىيەاتەكان و بەرپرسىارييت سپاردن بە خاوهن زەويەكان و شىخەكان و سەپاندى ئەمانە بە سەر خەلکى زەحەمەتكىشدا، پشتگىرى ناشكرای يەکیتى لە دەربەگ و خاوهن زەويەكان لە بەرامبەر بە خەلکى زەحەمەتكىشدا، كوشتنى ژنانىك لە سەر راپساردە شىخ و تجارتەكان "له وانە شىعىرى قامىشەلانى شىركو بىكەس" بەس بىت بۇ مامەتەي يەکیتى لە گەل عىشق و ئازادى ژناندا، وە لىدان لە ھەرھىزۇ حزبىك كە "نا" جىدی بە يەکیتى ووتتىت، راودونان و ئەتكىردىنە مخالفىنى خۆی لە دېزەكانىدا، باج و سەرانە سەندن لە خەلکى زەحەمەتكىش و كەم درامەت، چاوساغى و خوشخزمەتى بە رېزىمە تاسەر كۆنە پەرسەتكانى ناوجەكە، دىل كوشتن و.... كارنامەي يەکىتىيە له شاخدا.

بەلى يەکیتى نیشتمانى لە يەكم دۇزى دروست بۇنيەوه ھېزىكى كۆنە پەرسى دىرى زەحەمەتكىشى ۋنكۈزى ناديمىكىتى و خوشخزمەتى و ولاتانى ناوجەكە بۇوه، ئەوه كە واى كردووه خەلکى لە دەھورى يەکیتى نیشتمانى كوردستان يان حزبەكانى تر كۆبىتتەوه، لە لايەكەوه بۇونى رېزىمەكى درېنەدە بىيەوسارى وەكۇ بە عس و نەبونى بە دىليكى مادى تر بۇوه لە بەرامبەر بە يەكىتى و حزبەكانى ترىدا.

ئەمرو وەزىعىتە گۇراوه، لە لايەكەوه بە عسىك نەماوه، تا يەكىتى و پارتى بۇ ملدانى خەلک و دىيەزەمى بە عس نىشانىدەن، و بە بە عس بىيانلىرىنىن، وەهاوكات 15 سال تە جروبيە بە كردووه خەلک لە يەكىتى و حزبەكانى ترى، لە ناو دلى كراوهىيى دنیاى ئەمرودا، بە رۇشنترىن شىوه ماهىيەتى يەكىتى و سەرچەم حزبە قەمومىيەكانى ترى وەكۇ ئەوهى كە هەن و دروست بۇون نىشانداوه. يەكىتى نەك ھېزىكى سۈسيال ديموركرات، بەلکە ھېزىكى دەستى راستى بۇرۇوازىش نەبۇوه.

لەوانەش واوهتر لاوانى ئەمرو يان باشتىر بلىم نەوهى دەيەو نىوي راپردووی كۆمەلگاى كوردستان بە عسى نەبىنیو، رەفتارەكانى بە عسى لە بەرچاونىيە، مەگەر لە كىتىبە مىزۇيەكاندا بۇ كارنامەكە بە گەربىن. نەوهى تازە دەست و پەنجەي لە گەل يەكىتى و ئەحزابەكانى تر نەرم كردووه كارنامە ئەوانى لە بە رەدەمە، كارنامەيدەك كە تۆزقلەيك تەممە دونى پىوه نىيە، ئەمان ئەم دەسەلاتە قبول ناكەن، خۆپىشاندانە جە ماودرەكانى كوردستان، لە لاوانەوه تا فەرمانبەران، لە خويندەكارانەوه تا كريڭكاران و كارمەندان، لە نوسەرەنلى ئازادىخوازەوه تا دادوهرانى ئازاد،.... تاد، هەموويان نىشانى پەي بىردىن خەلکى كوردستان بە ماھىيەتى يەكىتى و پارتى، ئەگەر تا چەند سال لە مەويەر و تائەتكەتى بە عس مابۇو، وە درېنەدى بە عس حەقانىيەتىكى نارەواي دابۇو بە حزبەكانى بىزۇتەوه كوردايەتى و يەكىتى نیشتمانى، ئىستا بە نەمانى بە عس خەلک ئەو حەقانىيەتە نارەواي لە يەكىتى و پارتى ئە سەنیتەوه، پىرۇزىيەكانى خۆی بە رگى لىدەكتات، دەيەویت خۆى بىيەتەوه بە خاوهن مىزۇوی رۇداوه تالەكانى دەستى بە عس و لە ئە حزابى قەمومى دەسەنیتەوه، وە نەوهەندى خەرىكىن بۇ مىزۇو ئەگرىن، دەبە راپەرىيەر ئەوه بۇ ئايىندە باشتىر لە مەيداندان، ئەوهەندى بىرى ئازىزانى لە دەست چويان ئەكەنەوه، سەد بە راپەرىيەر ئەوه بۇ باشتىر كردىن ئىتىسا تو داھاتوو ئىنسانە زىندوھەكان لە

تیکوشاندان، وه ئەم نەسلە نوی يە، دروستکەرى سمبولەكانى پى پىرۇزترە لە سومبىلەكان، ئىنسانى لا پىرۇزترە لە رەمزە سىياسى و مىژۇيەكان، خۆپىشاندانى ئەمسالى شارى ھەلە بىچە بەكىرددوھ ئەوهى بە كۆمەنگا راگەياند، وەگۈشەيەك بۇو لە نازەزايەتى پەنگخواردوى سەراسەرى خەلکى كوردىستان بەذى دەسەلاتى تالانچى و مىلىشىياتى دەزى ئازادى.

گرفتى يەكىت و حزبەكانى تر ھەر ئەمەيە، پىرۇزە يەك لەدواى يەكەكانى ئەندامانى مەكتەبى سىياسى و سەركەدايەتى و كادرەكانى ترى يەكىت، هوشىيارانە نايەنەويت پى لەو راستيانە بنىن، و خەريكىن لە ئېرىناوى ئالوڭور و چاكسازىدا تەرەحى رىخراوەدى دەكەن، باسى كۇنگەرە و سەلاجىھەكان قوتەنەكەنەوە، پۆستى زىادەتى سىياسى وەلادەنин، پەيكەرى مەلبەندو رىكختىنەكان ئەگۇرن، يان باسى ئىستيقالەدانى بەتەمەنەكان دەھىنرىتە گۆپى هىچ كام لەو روائىن و پىرۇزانەتى كە هيئراونەتە گۆر، باسى لە گۆپىنى پەيامى سىياسى نىيە، باسى لە ئالوڭورو برواهىيەن بە ئازادى نىيە، باسى لە بەرەسمى ناسىينى ماۋە فەردى و مەدەنەكەن نىيە، باسى لە يەكسانى ژن و پىاو نىيە، باسى لە جىاكاردنەوهى دىن لە حكىمەت و ياساو خويندن و پەرورەد نىيە، باسى لە بەمەدەنلى كردىنى حزب و پىرۇزە بەرنامەكانى نىيە، وەباس لە ئىستيقالەدان نىبە لەو نەھجە سىياسى و پەيامە دواكەوتوانەيەي يەكىت لەسەر بىناكراوە، بۇيە ئەو پىرۇزانەتى تائىستا هيئراونەتە گۆر ھەلگىرى هىچ ئالوڭورىيەكى رېشەيى ئىن لە وەزىعى يەكىتى دا.

لەدلى ھەلۈمەرج و دۆخىيەكى ناوخۇيى ئاواى يەكىتىدا، ھۆكارييەكى ترى مەملانى و لىكىترازانى ئىنسجامى ناوسەركەدايەتى يەكىت نىشتەمانى لىيېبۇنى ئەو ئاسۇ و ئايىنە سىياسى يە كە داۋىنى سەرچەم بىزۇتنەوهى ناسىيونالىيەت كوردى گرتۇوە، ناسىيونايزىمى كورد بە خۇبىستەنەوهىيان بە سىاھەتى مەھورانەي ئەمەركاواھ ئومىيەتى ئەوهىيان ھەلچىنېبو كە لەسايەيدا گولە بەھارەدى دەسەلاتى مىلىشىيايان بەسەرخەلکى كوردىستاندا درىيە پېپىدەن، ئومىيەتى ئەوهىيان بۇو لەسايەت ئەمەركادا لە دەسەلاتى مەركەزى عىراقدا جىڭاورييگايدەكى جىڭىر بەدەست بەيىن، ئومىيەتى ئەوهىيان بۇو فەرالىيەت قەممىيەتكەيان بەكەنە ئەمرى واقع و دەسەلاتى تائىستىيان بەسەر خەلکى كوردىستاندا قانۇونىيەت وەرگىرى، ئومىيەت ئەوهىيان بۇو ئىسلامى سىياسى و ناسىيونالىيەت عەرەب لايەك لە ئاماڭەكانىيان بەكەنەوه، كەچى نەك ھەر ئەو ئومىدانە بەھەوادا چوون، بەلکە ئىستا لە حكىمەتى كەرىگەرەتى ئەمەركادا، زۇر شتىيان لەبەرەدمە ھەر دەشەدايە، ئىسلامى سىياسى و مەرچەعەكانىيان بەھەموو شىوهىيەك نەك ھەر دەزىيەتى خەلکى كوردىستان وەدەكەن، بەلکو دەزىيەتى ئاماڭەكانى بىزۇتنەوهى ناسىيونالىيەت كوردىش ئەكەن، ناسىيونالىيەت عەرەب بەنزاڭەمى قەممىيەوه و لە ئېرىنەواى پاراستىنى سەرورى نىشتەمانىدا هىچ جىڭاورييگايدەك بۇ ئىرادەتى سىياسى ناسىيونالىيەت كورد قايل نىيە،... تاد. ئەمە ئەو كابوسەيە كە يەخە ئاسىيونالىيەت كورد بەگشتى و يەكىت نىشتەمانى بەتاپىيەت گرتۇوە، ھەموو ئەو پىرۇزانەتى ناوى پىرۇزە ئەرەدەي ھەموو سەركەدايەتى يەكىتى و نەھجەكەتى بخەنە سەر ئەستۆي چەند فەردىك، تا لەورىيگايدە نەفرەت و نازەزايەتى خەلکى كوردىستان لەدەزى و تالانى 13 سالەتى دەسەلاتىيانى پى ئىجتوابكەن، دەزى و تالانىيەك كە ئەو سەرەتكەت دىيار نىيە، و خۇيان ناچاربۇون راي بىگەيەنن كە دەزى و تالانى و گەندەللى ئىدارى بۇتە سىماى ناسىئەرى دەسەلاتىيان، وە شهر لەسەر بىرى بەشەداھات، شهر لەسەر رادەت تالانى، شهر لەسەر دەست بەسەرەڭىتنى زىاترى پارەو دارايى و داھاتى خەلکى

كورستان و لوش دانی له قه‌له مهروی دهسه‌لاتیاندا له چوارچوهی داکوژانی ئومیدی سیاسیدا دهیتە سەله‌لەیەکى تر كەدەبى يەخەي يەكترى لەسەر بگرن.

ئەمە كىشەي بندەتى يەكىتى نىشتىمانى كورستانە و ھەموو حزبە قەمەيەكانى تريش گىرۇدەي ئەمەن. يەكىتى بەراڭەيىاندى پەيپەست بۇونى بە رەوتى مەدەنى كۆمەلگاوه، ئەمېش نەك بەقسە بەلكە بەگرەدەوە دەيتوانى لەبەرامبەر بە ئەحزابى نەيارى سیاسى قەمەن خۆيدا، رەوتىكى رۇولەپىش بنىت و لهو چەقبەستن و پاشەو پاش گەرەنەوەي رووبەرۇ بۇتەوە پىزگارى بىت. يەكىتى ئەگەر بىھەۋىت بىتە هىزىكى ديموکرات پىۋىستە رېز لە ماھە سەرەتايەكانى خەلکى كورستان بىرىت، رېز لە ئازادى سیاسى و ئازادى چاپەمەنى و بەيان و بلاوکردنەوە ئازادى خۆپېشاندان و مانگرتىن و پىكھىنائى ئەحزاب و ئازادى ھەلسورانى سیاسى ئەحزاب بىرىت، رېز لە خواستەكانى لازان و ژنان، خويىنلىكاران و منالان، وە بەسالاچواندا، بىرىت، سامانى دىزاوى خەلکى كورستان بىگىرىتەوە بۇ خەلکى كورستان، تىرۇرىستانى تىرۇرىزمى ئابورى كۆمەلگا بىاتە دادگا، دادگای سەربەخۆ پىكىتى و داڭاكان بەناشىكرا بەرىيە بېرىن، زىنداڭە ئەيىنەكان ھەلۇشىنىتەوە، كەس بەھۆي بىرۇباوەرە ھەلسورانى سیاسى يەوە زىندانى نەكرىت و نانپاۋ نەبىت، خزمەتگۈزارييە كۆمەللايەتى و خەددەمى و تەندروستىيەكان بخىنە خزمەتى ھاولاتىانەوە وە رېز لە ماھى ھاولاتى بۇون بىگىت..... تاد، ئەو پىرۇزانەش تائىستا تەركارون بە لاي ئەمانەدا ئەچۈن، بۆيە يەكىتى بەو پىنەو پەپەرۇ پىكىخراوەيە ئاتوانى هىچ چاكسازىيەك بکات، و قابىلى چاكسازى نى يە.

2006-5-13